

't Wiet Klieëf

**Vereniging tot Natuurbehoud,
Cadier en Keer, 32e jaargang, LENTE 2015**

Colofon

Uitgave:

Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer, actief vanaf 1966. Statutair opgericht 15 juli 1967.
Secretariaatsadres: Rijksweg 101, 6267 AE Cadier en Keer (043 - 4071957). l.mulleneers@planet.nl
Verenigingslokaal: zolder van 't Keerhoes, Limburgerstraat 78, 6267 CG Cadier en Keer

Redactie:

Heerko Damsma, Jurgen Mingels, Jan Moonen,
Nicole Weijers-ten Haaf
Redactieadres: Raadhuisplein 4A,
6267 CW Cadier en Keer. Tel. 043 - 4072700.

't Wiet Klieëf: Verenigingsblad verschijnt vier keer per jaar. Oplage: 425

Website:

www.vtncadierenkeer.nl

Bestuur VTN:

Jurgen Mingels, (voorzitter), Lando Mulleneers (secretaris),
Mark Weijers (penningmeester), Heerko Damsma, Jo Decker,
Ans Hondelink, John Schillings

Leden-
administratie:

Aanmeldingen, opzeggingen en adreswijzigingen richten
aan: Rini Ackermans, Raadhuisplein 4A,
6267 CW Cadier en Keer, Tel. 043 - 4072700.
rini.ackermans@home.nl

IVN: Onze vereniging is sinds 1998 aangesloten bij de
landelijke vereniging Natuur- en milieueducatie, IVN.
De VTN heeft een IVN werkgroep.
www.ivn-limburg.nl

De gezinscontributie bedraagt minimaal € 10,- te storten op
rekening-nummer NL17RABO 0109.9960.03, V.T.N. Cadier en Keer.
Onder omschrijving vermelden: straat+nr.+woonplaats.
Leden buiten C&K € 15,- (incl. portokosten).

De doelstelling van de Vereniging tot Natuurbehoud is het wekken van belangstelling voor en het verlenen van medewerking aan het behoud van de natuur, het bevorderen van kennis en studie van de natuur en het stimuleren van verantwoord gedrag in natuur en landschap, alsmede het tegengaan van verontreiniging en onnodige vernielingen in de natuur.

Productie: Drukkerij de Heeg

ISSN: 1571-1528

Dit boekje is gedrukt op T.C.F. chloorvrij en E.C.F. chloorvrij papier

Jubileumjaar 2016

In 2016 is het 50 jaar geleden dat onze Vereniging tot Natuurbehoud werd opgericht. Dat gaan we volgend jaar natuurlijk groots vieren! Bijzondere elementen daarin worden al dit jaar voorbereid. Gedurende dit jaar zullen we u door middel van 't Wiet Klieëf verder op de hoogte houden. Zo zijn er de volgende plannen:

- een receptie met feestavond, waarop iedereen de VTN en zijn jubilarissen kan feliciteren en gezellig ons 50 jaar VTN kan vieren. De datum is al gereserveerd, zaterdag 2 juli 2016.
- uitgave van een mooi boek over de natuur rond Cadier en Keer en 50 jaar VTN, inclusief (veel) kleurenfoto's.
- het planten van een aantal herdenkingsbomen.
- het tonen van film(s) over de natuur rond Cadier en Keer deze laatste halve eeuw.
- een (ster)wandeling, in het teken van de hier vroeger rondtrekkende herder met schaapskudde.
- een uitgave van 't Wiet Klieëf in kleur, een speciaal themanummer.
- een activiteit voor de schooljeugd.

U begrijpt natuurlijk, dat we rekenen op veel belangstelling in 2016, maar de plannen moeten nog wel worden verwezenlijkt. Bovendien is voldoende sponsoring nodig, om deze plannen mogelijk te maken. Daarom hopen we ook dit jaar op veel belangstelling, maar dan om te helpen. Zijn er één of meer activiteiten, die uw speciale belangstelling hebben, neem dan contact op met onze voorzitter Jurgen Mingels, 043-4072700 of mail naar vtncadierenkeer@home.nl.

Het bestuur van de VTN

Inhoudsopgave

Pagina

Uitnodiging Algemene Ledenvergadering	3
Natuurvriendin	4
De Hazelworm	6
Bomen in en rond ons dorp	10
Hoarêek.....wat doet ze?	16
De volière in de Blasiushof en de VTN	22
De ree	24
Natuurfoto	28
Opmerkelijke waarneming	29
Waarnemingen in het vierde kwartaal 2014	30
Activiteiten-kalender tot juli 2015	35
Werkgroepen	40

Tekening Jean Keulen: Zicht op de Daorewieëg vanaf de Eckelraderweg

UITNODIGING ALGEMENE LEDENVERGADERING (JAARVERGADERING)

Het bestuur van de Vereniging tot Natuurbehoud nodigt hierbij haar leden uit tot het bijwonen van de jaarvergadering.

Deze bijeenkomst wordt gehouden op vrijdag 10 april 2015 in ons verenigingslokaal in 't Keerhoes, aanvang: 20.00 uur.

Agenda:

1. Opening door de voorzitter
2. Vaststellen van de agenda door de voorzitter
3. Mededelingen door de voorzitter
4. Verslag van de vorige vergadering
5. Verslag van de penningmeester
6. Verslag van de kascontrolecommissie
7. Benoeming nieuwe kascontrolecommissie
8. Activiteitenoverzicht door de voorzitters van de werkgroepen
9. Regulier aftreden van bestuursleden
10. (Her)verkiezing bestuursleden
11. Jubileum 50 jaar VTN 2016
12. Rondvraag
13. Sluiting

Ad punt 4 + 5: U wordt in de gelegenheid gesteld het (financieel) verslag voor de vergadering in te zien.

Ad punt 10: VTN-ers kunnen zich voor een bestuursfunctie (her)verkiezbaar stellen.

Zij dienen dit uiterlijk 24 uur vóór de vergadering schriftelijk bij de secretaris kenbaar te maken.

Op zaterdagavond 11 april aanstaande om 19.00 uur zal de Heilige Mis mede worden opgedragen voor de (overleden) (ere-) leden van de Vereniging tot Natuurbehoud.

Rini Ackermans

Natuurvriendin

door Heerko Damsma en Jurgen Mingels

Dit kwartaal is Rini Ackermans onze natuurvriendin. Rini woont samen met onze voorzitter Jurgen en behalve het ondersteunen van onze voorzitter voert ze nog veel meer taken voor onze vereniging uit.

Rini is een geboren en getogen Keerse. Ze is opgegroeid waar nu Limburgerstraat 17 is. Ze heeft een oudere en een jongere broer. Van huis uit werd er weinig aandacht aan de natuur besteed, hoewel er wel met de hele familie gepicknickt werd in bijvoorbeeld het Vijlenerbos. De kinderen maakten dan ‘bouwsels’ van dennen- en sparrenappels. Met vriendinnen ging ze

wel de natuur in: wandelen, kwebbelen en lekker buiten zijn waren de voornaamste redenen om dit te doen.

Pa Ackermans was vrachtwagenchauffeur en ma werkte regelmatig in een hotel in Valkenburg. Als opleiding heeft Rini LHNO (Lager Huishoud- en Nijverheidsonderwijs). Toen ze 15 jaar was ging ze werken bij de ABN, nu de ABN-AMRO bank, waar ze eerst 5 jaar voor een dependance van Amsterdam in Maastricht heeft meegewerkt aan het opstarten van een bankgirocentrale in Maastricht en daarna 25 jaar als fiscaal medewerker. Ze houdt van organiseren en werken met cijfers. Dat verklaart ook dat ze actief is bij de spaarclub Op 't Indsje (al zo'n kleine 14 jaar), bij de fanfare, met name voor kaartverkoop en ca. 18 jaar bij het damescomité.

In 1982 kreeg ze een relatie met Jurgen Mingels en in 1984 gingen ze samen

wonen. In de tijd dat Jurgen voorzitter werd van de VTN in 2003 ging Rini de VTN ondersteunen. Er bleek toen dat de ledenadministratie enkele gebreken had. Er werden onder meer kwartaalboekjes uitgegeven aan mensen die geen lid meer waren. Dat kon ook probleemloos, omdat de boekjes gratis door de ENCI werden gedrukt. Rond de eeuwwisseling hield die sponsoring op en moest er nauwkeuriger worden gekeken, wie er lid was van de VTN. Rini was daar geknipt voor. Ook heeft ze vanaf die tijd veel meegeholpen met de organisatie en kosten en baten van de kerstmarkt tot 2011 en nu de kerststukjes verkoop. Rini zorgt verder, sinds Lucie Beijers dat niet meer doet vanaf 2005, voor belegde boterhammen voor na de opschoonactie (en voor een snoeppakketje voor de kinderen die daaraan meedoen). Ook de heggenscheerders worden door Rini van broodjes en koffie voorzien.

Rini zorgt er ook voor dat 't Wiet Klieëf voor de leden en diverse instanties buiten Cadier en Keer (ongeveer 60) op de post gaat en bij John Heijnen terecht komt voor verspreiding binnen het dorp. Dat valt goed te combineren met de ledenadministratie. Veel werk achter de schermen dus.

Rini vindt de omgeving van Cadier en Keer geweldig: De Wolfskop, de laatste jaren is het uitzicht nog mooier, de Julianagroeven, waar ze als meisje vaak speelde, Kleinberg met (helaas steeds minder) uitzicht op Maastricht, de Fontein, waar ze als kind muizen ving (*"Ik ben bang voor spinnen, maar muizen, daar houd ik van"*). Ze houdt ook van Cadier en Keer vanwege de vele contacten, die ze hier heeft. Ze zou nooit ergens anders willen wonen. Rini merkt op dat ze gedetailleerder naar de natuur, maar ook naar historische gebouwen (bijvoorbeeld in Maastricht) is gaan kijken sinds ze in 1980 langdurig ernstig ziek is geweest. Sindsdien zijn er ook meer natuurvakanties geweest.

In het jubileumjaar 2016, 50 jaar VTN, gaat ook Rini het weer extra druk krijgen met ondersteuning van extra activiteiten en de verkoop van ons VTN jubileumboek. Ze kijkt er al naar uit. Rini werkt met plezier voor de verenigingen.

De Hazelworm

door Raymond Tilmans

In de voorgaande nummers zijn enkele amfibieën de revue gepasseerd. Voor de afwisseling staan we in dit artikel stil bij een reptielensoort en wel de Hazelworm (Anguis fragilis).

De Latijnse naam van Hazelworm (foto 1) betekent breekbare (*fragilis*) slang (*anguis*). Maar ondanks zijn uiterlijk en zijn Latijnse naam hebben we hier niet met een slang te maken maar met een pootloze hagedis, die dus ook in geval van nood zijn staart kan afstoten (vandaar *fragilis*). In het Engels heet de Hazelworm ‘*Slow worm*’, wat zoveel betekent als trage worm. In werkelijkheid is de Hazelworm niet traag, dus het is de vraag waar die Engelse naam vandaan komt. De Duitse naam is ‘*Blindschleiche*’. ‘*Schleicher*’ betekent kruiper maar ook gladjanus en is dus wel toepasselijk gekozen. Maar het naamdeel ‘*Blind*’ is ook weer niet verklaarbaar, want blind is het dier in het geheel niet en het dier heeft ook geen doffe of fletse kleur (andere Duitse betekenis voor blind).

Raymond Tilmans

1. Hazelworm.

Ze onderscheiden zich van slangen doordat ze hun oogleden kunnen bewegen en hun rug- en buischubben dezelfde vorm hebben. Slangen hebben buischubben, die over de hele breedte van de buik lopen. Volwassen

dieren kunnen 25-50 cm lang worden. De afbreekbare staart meet ongeveer de helft van het lichaam.

Behalve dat ze dus geen poten hebben, zijn Hazelwormen te herkennen aan bijvoorbeeld de kleur, hoewel deze ook variabel kan zijn. Deze varieert bij volwassen exemplaren tussen lichtgrijs en donkerbruin. Vrouwtjes hebben in tegenstelling tot mannetjes een scherpe overgang in kleur tussen rug en buik. De buik is donkerbruin tot zwart, de rug is lichter van kleur. Mannetjes zijn doorgaans over het hele lichaam lichter van kleur. De overgang van kop naar de rest van het lichaam is geleidelijker dan bij de vrouwtjes.

Net als de Levendbarende hagedis is de soort eierlevendbarend. Jonge dieren zijn 7-10 cm lang. Ze zijn zilver-, goud- of koperkleurig met een duidelijke donkere rugstreep en een duidelijk zwarte buik. De draagtijd van het vrouwtje duurt ongeveer 4 maanden.

De net geboren dieren vinden we doorgaans van augustus tot eind oktober. Volwassen dieren kunnen van begin maart tot eind oktober worden waargenomen, terwijl de subadulten (onvolwassen dieren) pas eind april uit hun winterverblijf komen en ze ook wat eerder als volwassen dieren en juvenielen in winterslaap gaan. Ze overwinteren in vorstvrije plekken.

De Hazelworm is één van de twee hagedissensoorten, die van nature rond Cadier en Keer voorkomen. De andere is de Levendbarende hagedis. Deze komt een andere keer aan bod in 't Wiet Klieëf. Hoewel het dier een verborgen bestaan leidt, is de Hazelworm toch redelijk algemeen in en rondom ons dorp. Als fervent reptielenzoeker heb ik het dier misschien twee keer zien wegkruipen. Al die andere keren vond ik het dier onder een steen of boomstronk. En helaas heb ik ook wel eens een enkele keer een verkeersslachtoffer gevonden (foto 2).

In Nederland vinden we Hazelwormen voornamelijk op de zandgronden in het midden van het land en in de zuidelijke en oostelijke provincies. Ook in de ons omringende landen komt de soort verspreid voor. In Voeren zijn maar enkele vindplaatsen bekend. In Limburg zien we dat de soort zich in Zuid-Limburg concentreert. Daarbuiten vinden we concentraties op de Meinweg, het Leudal, de Maasduinen en rond Mook. In het kader van de aanleg van de Buitenring Parkstad Limburg zijn Hazelwormen verplaatst van de tracédelen. Daarbij zijn in 2013 en 2014 maar liefst 449 dieren gevonden en zijn er ook nieuwe vindplaatsen ontdekt. Wordt de periode

1980-1993 vergeleken met de periode 1994-2008 dan is te zien dat er ook elders steeds nieuwe vindplaatsen worden ontdekt. In ons Mergelland zijn alleen al in de 2e periode 66 nieuwe kilometerhokken gevonden (van de 143 in totaal over beide perioden, 38,3% van alle hokken in het Mergelland). Die toename kan niet verklaard worden doordat het beter gaat met deze dieren maar zal eerder terug te voeren zijn op beter onderzoek over een langere onderzoeksperiode. Toen ik van 1997 tot 2002 in Cadier en Keer woonde, heb ik op veel plekken Hazelwormen ontdekt. Meer dan de helft van alle data uit het Mergelland, uit de periode 1994-2008, zijn afkomstig van de hellingbosgebieden Riesenbergs, Trichterbergs en Savelsbos; het resultaat van één waarnemer.

Raymond Tilmans

Bij amfibieën kun je na de aanleg van een poel vrij makkelijk zien of de aanleg het gewenste resultaat oplevert. Voor Hazelwormen is dat een stuk moeilijker.

De dieren profiteren van een spontane vegetatieontwikkeling, waarbij open begroeide plekken worden afgewisseld met mantel- en zoom-

2. Verkeersslachtoffer.

vegetaties, struwelen en bossen. Ze zoeken beschutting onder stenen en stronken maar hebben ook zonnige plekjes nodig om op te warmen. Onze groeves vormen bij uitstek leefgebieden waar de dieren deze afwisseling kunnen vinden. Ook spoorlijnen blijken ideale plekken voor Hazelwormen te zijn, in het bijzonder de overgang van het spoor naar de spoorbermen. In de Hoge Fronten in Maastricht vinden we de dieren onderlangs de verdedigingsmuren waar ze ook veel schuilgelegenheid vinden in de vorm van holletjes. In de intensief bewerkte cultuurlandschappen, zoals grootschalig, sterk bemeste akkers en weilanden, zullen we geen Hazelwormen vinden. Hazelwormen geven behalve aan de al genoemde biotopen, de voorkeur aan graslanden, gecombineerd met kleine landschapselementen, zoals houtwallen, graften en holle wegen.

Het verlies aan geschikt biotoop vormt de grootste bedreiging voor het dier. Ook nu nog vallen graften, holle wegen en overhoekjes ten prooi aan de schaalvergroting in de landbouw. Omdat niet alle vindplaatsen in kaart gebracht zijn, is de daadwerkelijke schade moeilijk te overzien. Omdat niet alle vindplaatsen bekend zijn (gezien het feit dat nog jaarlijks nieuwe vindplaatsen worden ontdekt), is wel duidelijk dat er onbekende vindplaatsen verdwijnen door onder meer de schaalvergroting. In geval deze vindplaatsen een schakel vormden tussen andere populaties, zal er minder uitwisseling plaatsvinden tussen populaties. Hiermee ligt het lokaal uitsterven van populaties op de loer.

Tel daar het grootschalig gebruik van pesticiden en insecticiden in de landbouw bij op waardoor ook het voedsel voor deze dieren verdwijnt en het is duidelijk welke kant het zonder tegenmaatregelen op gaat met deze dieren. In die zin hebben we nog weinig geleerd van de ontwikkelingen, die ook al dertig jaar geleden bekend waren. Een enkele agrariër daar gelaten, die wel begaan is met het lot van de natuur, zouden agrariërs en de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB) meer verantwoordelijkheid kunnen en moeten nemen om zorgvuldiger met de leefgebieden om te gaan.

Behalve deze negatieve ontwikkeling, worden Hazelwormen ook het slachtoffer van verkeer en maaierwerkzaamheden. Soms worden Hazelwormen voor een slang aangezien en daarom gedood, hoewel ze niet giftig zijn. Het betreft hier echter meestal incidentele en verspreid voorkomende gevallen. Daarom staan deze gevallen in geen verhouding tot de eerder geschetste ontwikkelingen in de landbouw. Dat neemt niet weg dat met gerichte maatregelen (bv. faunapassages, een afgestemd maaibeheer en goede voorlichting) er vrij eenvoudig voor gezorgd kan worden, dat er minder slachtoffers vallen. Met dit artikel hoop ik in elk geval de kennis en het begrip onder de lezers voor dit prachtige dier te hebben vergroot.

Literatuur:

- *Buggenum, H.J.M. van, R.P.G. Geraeds & A.J.W. Lenders (redactie), 2009. Herpetofauna van Limburg: Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in de periode 1980-2008. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.*

Bomen in en rond ons dorp De Lijsterbes, deel 2.

door Huub Hodzelmans

foto's Huub Hodzelmans

Na in het vorige artikel stil te hebben gestaan bij de naamgeving, groeiplaatsen en vereisten, de habitus, bloemen, blad en vruchten van Lijsterbessen komen nu symboliek, mythen rond Lijsterbessen en de gebruikswaarde van het hout, het blad en de vruchten van Lijsterbessen aan bod. Dit tweede deel over de Lijsterbes wordt afgesloten met een korte beschrijving van enkele andere soorten Lijsterbessen.

Symboliek en mythen

Bij verschillende volken speelde de lijsterbes een rol in symboliek en mythen. Hij is bij de Kelten de toverboom en gewijd aan de Keltisch-Gallische god Alianus. De Druiden gebruikten lijsterbesstokken bij hun rituelen. Vooral in Wales werd de lijsterbes als heilige boom vereerd. Volgens een oude Ierse legende zou de vrouw zijn ontstaan uit een lijsterbes. In de Schotse Hooglanden werd de lijsterbes geplant tegen toverij. Ook lieten de herders hun schapen elk jaar onder de takken van een lijsterbes door lopen in de hoop dat ze daardoor gezond zouden blijven. Varkens gaf men een aftreksel van lijsterbessen als bescherming tegen ziektes. Bij de oude Grieken was de lijsterbes gewijd aan Aphrodite, godin van liefde en schoonheid.

In veel sagen is sprake van zogenaamde 'bloedbomen', die uit het bloed van onschuldig terechtgestelden ontstaan zouden zijn. Met het bloed ging daarbij de ziel in de boom over. Volgens een Romeinse legende groeiden er lijsterbessen uit de bloeddruuppels van een arend opgelopen door een gevecht met demonen. De lijsterbes werd vroeger vaak op begraafplaatsen geplant als middel om demonen af te schrikken.

Nu nog is het gebruikelijk om in Iserlohn in Westfalen op de eerste meidag de kalveren te 'gillen'. Bij zonsopgang snijdt de herder dan takken van het lijsterbesboompje, waarop de eerste zonnestralen vallen. Dan verzamelt hij rond zijn huis bewoners en burens en slaat de kalveren op kruis, heupen en buik onderwijl biddend, dat de dieren sterk en gezond worden en ze veel melk zullen geven. Tijdens de derde slag krijgen de dieren hun naam.

In Dalsland, Zweden, drijft de herder zijn vee op de dag voor of na Hemelvaart al rond de middag naar huis, nadat hij de horens van de dieren met bloemen bekranst heeft. Voor de kudde uit draagt hij met beide handen een met bloemen versierde lijsterbes, die hij in het naburige bos heeft

afgesneden. Als de stal wordt bereikt, steekt hij de lijsterbes bij de gevel in de grond. Die blijft gedurende de hele weidetijd daar staan om de dieren tegen Boze geesten te beschermen. Daarna krijgen de 'bellenkoeien' hun klok omgehangen en het jongvee wordt benoemd, waarbij het onder het uitroepen van de gegeven naam met de roede van de lijsterbes driemaal op de rug wordt geslagen.

Het zogenaamde 'meiplanten', het plaatsen van een bloemenruiker of klein boompje voor het huis van het geliefde meisje is nog steeds in talrijke landen van Europa een gebruik. Dit kan echter ook een uitdrukking van wrevel zijn. Hebben bijvoorbeeld meisjes door onkuisheid of wankelmoedigheid in de liefde, haat of verachting opgewekt, dan wordt een vlier of lijsterbes voor hun huis geplant. In Schmallenberg, Westfalen, plant men bij onfatsoenlijke meisjes in plaats van een berk een lijsterbes voor het huis en ook in Tübingen drukt zo'n boom voor de deur van een meisje spot en afkeer uit.

Jean Keulen

Gebruik

Het hout van de lijsterbes is hard, dichtgenerfd en zeer geschikt om er meubels, keukengerei, gymnastiektoestellen, duim- en meetstokken van te maken. Het is bruikbaar voor draai- en snijwerk, vaten en vezelplaten. Voor houtproductie hebben ze over het algemeen te kleine afmetingen en komen ze in te geringe aantallen voor.

Jonge twijgen van de lijsterbes worden gebruikt in rijshout, onder meer in Friesland en Brabant. Met de bast van de lijsterbes werd vroeger leer geloid. Schors en loof bevatten nl. een hoog gehalte aan looistof. Van het blad kun je thee trekken; die is niet bijzonder smakelijk, doch door de rijkdom aan looizuur is de thee werkzaam tegen maag- en darmklachten.

In Engeland en in Scandinavië worden de bessen in het wild geplukt voor consumptie. Men maakt er jam van, weliswaar bitter maar met veel vitamine C. Nadat de vruchten 8 tot 12 uur geweekt zijn in verdunde azijn, worden ze, eventueel gemengd met appels, tot jam verwerkt. Gedroogd en gemalen leveren zij een smakelijk meel op, geroosterd zijn zij als koffiesurrogaat te gebruiken. De gedroogde bessen worden gebruikt als vogel- en veevoer. Ze worden ook aangewend voor het maken van azijn, brandewijn en likeur. In Duitsland worden de bessen op jenever gezet. In de diergeneeskunde werden de bessen tegen vlekziekte van geiten en varkens gebruikt.

Soorten Lijsterbessen

Nauw verwant met de Wilde lijsterbes is de Meelbes (*Sorbus aria*). Deze boom kan 20 meter hoog worden en heeft een dichte, ronde kroon. De bladeren zijn ellipsvormig tot cirkelrond en hebben geen insnijdingen (foto 1). Ze zijn aan de onderzijde witviltig. Hij bloeit eveneens in mei met witte bloemtrossen en ontwikkelt donkerrode bessen die graag door vogels verorberd worden. De meelbes wordt bij ons als sierboom in parken en tuinen aangeplant.

De Gedeelde meelbes (*Sorbus x thuringiaca*) is ontstaan uit een spontane kruising tussen Wilde lijsterbes en Meelbes. De bladeren zijn veellobbig met gezaagde randen. De onderkant is grijs viltachtig behaard. De bloemen zijn wat groter dan bij de gewone lijsterbes. De vruchten zijn langwerpig, oranje-rood en pas in september rijp. Ze zijn melig met een zoete smaak en bevatten meestal 2 pitten. Deze boom is zeer goed tegen wind bestand. Het hout is blank en kernloos. Het laat zich gemakkelijk kloven en is daarom

1. Meelbes.

geschikt voor de vervaardiging van trommelstokken, kegels en houten ballen.

De Amerikaanse lijsterbes (*Sorbus americana*) is een kleine tot middelgrote boom met een lichtgrijze stam en glanzend roodbruine twijgen. Daardoor is hij in de winter een opvallende verschijning. De blaadjes kleuren in de herfst goudgeel. De bloemtuilen zijn groot en wit en de bessen oranje-rood. *Sorbus x arnoldina* (Golden Wonder) is een snelgroeiende cultivar die uitgroeit tot een middelgrote boom met een brede piramidale kroon. Opvallend is de donkerrode bladsteel. Het loof kleurt in de herfst lichtgeel tot oranje-rood. Hij bloeit met grote, witte, viltige bloemtuilen. In augustus verschijnen okergele vruchten.

De Japanse lijsterbes (*Sorbus commixta*), inheems in Noord-oost Azië en Japan, wordt niet hoger dan 8 tot 10 m. De gladde bast is zilvergrijs tot grijsbruin en voorzien van bruine lenticellen (schorsporiën). De bladeren verkleuren in de herfst van geel en rood naar diep koraalrood. De bloemen verschijnen laat in het voorjaar als witte tuilen, de vruchten zijn glimmend oranje-rood tot bruinachtig. Er bestaan een aantal siervormen met gele en oranje bessen. Er zijn ook een 'treurend' en een 'zuilvormig' ras van de Japanse lijsterbes.

2. Vermiljoenhoutzwam.

3. Vermiljoenhoutzwam. Ook de onderkant, waar de poriën zitten, is fel oranje.

Aanvulling

Een leuke bijkomstigheid bij 'de Lijsterbes deel 1' in het herfstnummer van 't Wiet Klieëf 2014 is, dat na het verschijnen van dit artikel Heerko Damsma op de stam van een Lijsterbes in de Dorpsstraat (bij huisnummer 16) enkele mooie oranjekleurige paddenstoelen ontdekte.

Het blijkt om de Vermiljoenhoutzwam (*Pycnoporus cinnabarinus*) te gaan (foto 2 en 3). Deze staat aangegeven als zeldzaam, groeit op takken en stammen van loofbomen als de Berk, Kers en Lijsterbes. Weliswaar wordt aangegeven dat het een saprofiet is, dat klopt in dit geval niet, want de Lijsterbes, waar ze op groeien, ziet er gezond uit.

De Vermiljoenhoutzwam heeft een halfronde tot consolevormige hoed die 2-10 cm breed en 2-6 cm dik is. De bovenzijde is concentrisch golvend, wrattig, viltig tot glad, oranje tot oranjerood; de onderkant bevat de buisjes voor de sporen en is ook oranjerood.

Literatuur

- Becket, K.A., *Bomen, Baarn*.
- Burnie, D., *Bomen, i.s.m. Natural History Museum, Londen*.
Standaard Uitgeverij, Antwerpen
- Godet, J.D., *Bomen en struiken. Ede*.
- Johnson, O. & More D., *ANWB Bomengids van Europa. Den Haag*
- Moens F., R. de Weerd (red.), *Bomen en mensen, een oeroude relatie*.
Boom uitgeverij. Amsterdam.
- Maes B., *Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen*.
Boom uitgeverij. Amsterdam
- Michell, A., *Elseviers bomengids voor Noord- en West-Europa. Amsterdam*
- Pokorný, J., *Bomen. Zuid Boekproducties. Lisse*
- Toman, J. & Felix, J., *De grote natuurgids. Lisse*
- Wijlen T. v., *Door de bossen van de Lage Landen. Baarn*.

internet

- *Lijsterbes-Wikipedia, september 2013*
- *Wilde lijsterbes - Wikipedia maart 2013*
- *Lijsterbes - Stem der bomen*.
- *Wilde lijsterbes - Sorbus aucuparia*.

Hoarêek.....wat doet ze?

door Josien van Boekel

Het is begin mei 2011.

Een frisse zonnige lentedag met de geur van de zomer in de verte.

In mijn agenda staat een lange lijst van klusjes om de tuin nu definitief uit haar winterslaap te halen. Alles en iedereen is er druk mee. Het zoemt van activiteiten om me heen. Aan de takken van de fruitbomen vouwen de bloesems zich open terwijl de frisgroene bladeren het silhouet van de boomkronen weer opvullen. De bloesems lokken insecten met hun zoete geurtjes en kleurtjes en het bladerdek nodigt vogels uit om hun nest te bouwen in deze beschutte omgeving.

Het is een feest om tijdens mijn koffiepauze alle bezigheden 'ns op mijn gemak te bekijken.

Vanaf mijn tuinstoel heb ik zicht op de stal met overkapping ernaast. In de oude varkensstal huizen op dit moment alleen nog maar enkele konijnen. Natuurlijk hebben ze wel gezelschap van muisjes en spinnen, die nu eenmaal in een stal thuis horen. De rest wordt gebruikt als opslag- en klusruimte. De overkapping ernaast is ingericht als beschutte zitplek, groot genoeg om ook met mijn gezin 'aan tafel' te kunnen als het nog te fris is om echt buiten te eten.

Terwijl ik zit te genieten van mijn koffie en de fluisterende drukte om mij heen, wordt mijn aandacht getrokken door een insect van nogal behoorlijk formaat: een Hoornaar, (*hoarêek*, foto 1).

1. Hoornaar.

Haar gedrag is opvallend omdat ze steeds heen en weer vliegt vanuit de tuin naar de overkapping. Als ik opsta om poolshoogte te nemen hoor ik aan het gezoem dat ze in aantocht is. Dat is lekker makkelijk, op die manier wijst zij mij de weg naar een donker hoekje tussen het balkenwerk van het plafond. Mijn vermoeden wordt bevestigd. Deze Hoornaar is daar een nest aan het bouwen. Uit de tuin haalt ze bouw materiaal van kleine flintertjes hout. Al kauwend maakt ze er papier-maché van om het vervolgens te boetseren tot een bolvormig bouwwerkje met een raatje met cellen, waarin de ‘jonge hoornaartjes’, de larven, grootgebracht zullen worden.

Op dit moment is het nest niet veel groter dan een kippenei en zie ik een zevental eitjes, elk in een afzonderlijke cel van het raatje gelegd (foto 2). De onderkant is open en daarom vraag ik mij af of het nest nu al klaar is. Wanneer de cellen afgedekt zouden zijn, lijkt me dat toch wel warmer en ook veiliger voor deze kleine weerloze eitjes. Maar ja, dat is misschien een menselijke gedachtedwaling, die door mijn moedergevoel aangestuurd wordt. In de insectenwereld kan het er soms verrassend anders aan toe gaan.

Josien van Boekel

2. De eerste cellen met eitjes van het hoornaarnest.

En ja hoor, daar komt ze alweer aangevlogen. Ik doe een stapje opzij om haar niet te hinderen en hou afstand met respect voor haar vervaarlijk gebrom. Er is mij immers altijd verteld dat de steek van een *hoarêek* niet zonder gevaar is. Ik kan mij ook voorstellen, dat wanneer zij gehinderd wordt bij haar werkzaamheden, ze daar nogal venijnig op zou kunnen reageren. Nadeel is dat ik daardoor niet helemaal goed kan zien wat ze bij het nest doet. Levert ze nieuw bouw materiaal aan of vult ze voorraadpotjes met nectar voor de larven, net zoals de hommelsoningin dat doet? Ik weet het niet..... maar als ze even later weer wegvliegt, grijp ik wel mijn kans om het nestje eens beter van dichtbij te bestuderen. Te zien aan de verschillende bruintinten waaruit het is opgebouwd, bedenk ik dat ze dus waarschijnlijk ook verschillende houtsoorten gebruikt. Eigenlijk weet ik ook niet of ze alleen het hout gebruikt van levende bomen. In dat geval combineert ze hazelaar met meidoorn en sering, want die groeien immers in de hoek van de tuin, waarvandaan ze steeds komt gevlogen. Of zou ze ook een hapje meenemen van de schutting van de bureu? Of de oude tuinstoel naast de spirea?

In elk geval ziet het er ongeloofelijk mooi uit, bedenk ik en dan moet ik weer 'n paar stappen opzij want ik hoor haar weer aankomen vliegen. Ik maak van de gelegenheid gebruik om mijn fototoestel te gaan halen en als ik na twee minuten terug ben, is ze nergens meer te bekennen. Ik loop naar mijn tuinstoel en neem een slok van de, ondertussen koud geworden, koffie. Dan snel terug naar het nestje want onze koningin zal zo meteen wel weer arriveren. Al brommend komt ze, met vrij hoge snelheid, recht op haar doel afgevlogen en verdwijnt zo weer uit mijn gezichtsveld. Ik probeer op gepaste afstand, enkele foto's te maken. Het gaat een beetje op de tastklik, klik, klik en straks zien we op de computer wel wat ervan terecht is gekomen.

Dan word ik afgeleid door Tiegerke, onze poes, die met een muisje in haar bek naar binnen wil rennen. Daar moet een stokje voor worden gestoken. Ondertussen zijn we zeker vijf minuten verder en zal hare koninklijke hoogheid het nest wel weer verlaten hebben, denk ik. Ik durf daarom weer dichterbij te komen om nog meer foto's te maken, nu hopelijk ook mooie close-ups. Klik, klik, klik..... Voordat ze terugkomt, sleep ik snel een stoel erbij zodat ik wat hoger kan staan om het bouwwerk van nog dichterbij te kunnen bekijken. Geweldig!

Nu pas zie ik dat het bolnestje door nog een iets groter soort van koepeltje overkapt wordt, dan is er een kleine vrije ruimte en pas daaronder hangt het eigenlijke raatje met cellen (foto 3).

Josien van Boekel

3. Het nestje met de hoornaar deels zichtbaar.

Onbegrijpelijk hoe dit insect de zeskantige hokjes met precieze symmetrie aan elkaar bouwt. Heel mooi is ook te zien hoe kleine hoeveelheden papier-maché in boogjes onder en naast elkaar gedrapeerd zijn. Dankzij het kleurenverschil zijn ze goed van elkaar te onderscheiden. Alsof kleine schelpjes over elkaar heen zijn gelegd, alle boogjes in dezelfde richting. Op één plek zie ik dat de lijntjes in een andere richting lopen: diagonaal over de boogjes heen. Was de bouwster er even met haar aandacht niet bij of is dit een ingreep voor versteviging misschien? Terwijl ik me een en ander zit af te vragen, zie ik tot mijn verbazing dat de streepjes bewegen! Wat is dit? en dan komt de Hoornaar tevoorschijn zij kruipt even tussen de vrije ruimte heen en weer en krult haar lijfje dan tussen het koepeltje en het nestje en verdwijnt weer uit mijn zicht.

Behalve de uitstekende vleugeltjes, die aftekenen als het diagonaal streepje. Het lijkt wel of ze daar haar slaapplek heeft. Of zou ze op die manier haar broedsel warm houden of misschien is dit haar uitkijkpost om de boel in

de gaten te houden. Jeetje, wat een ontdekking! Dit gedrag ken ik niet! Gelukkig heb ik ondertussen nog wat foto's kunnen maken zodat ik het tafereel straks op vergroot scherm beter kan bekijken. De beelden blijken niet erg duidelijk maar duidelijk genoeg om naar een vriend te sturen met de vraag wat ik hier eigenlijk heb gezien. Twee dagen later krijg ik antwoord van een expert die door Léon is ingeschakeld....wat blijkt?

.....nog maar weinig mensen hebben dit ooit van dichtbij gezien. Hij zegt het alleen uit de literatuur te kennen. Dit gedrag heet 'curling' en is typisch voor de koninginnen van de Echte Wespen (*Vespinæ*). Het werd in 1895 beschreven voor de Hoornaar (*Vespa crabro*). De tijd dat de koningin dit gedrag vertoont is aanzienlijk en neemt 40 tot 80 % van haar activiteiten in beslag. Aangetoond is dat daardoor de temperatuur van het wandje van de basis van de broedcellen 2½ tot 4°C stijgt. Eieren en larven ontwikkelen zich sneller bij een hogere temperatuur. Een 'rustgedrag' met een duidelijke functie dus zo wordt mij gemeld.

Zat ik er toch niet zo ver naast met mijn vermoedens en het moederlijk instinct blijkt ook bij de wespenfamilies van toepassing te zijn.

Als de larven uit het koninginnennestje groot genoeg zijn, zal het curlinggedrag verdwijnen. Dan vliegt de koningin af en aan met voedsel voor haar kids. Fijngekauwde insecten die ze uitspuugt om de hongerige dochters te voeden. Elke keer hartstikke vers, dus niet uit de voorraad van voedselpotjes. Dat gedrag vertoont de hommelt wel maar de Hoornaar niet, zo is me verteld door de specialist. Hoornaarlarven zijn vleeseters. De koningin niet meer, zij prefereert een vegetarisch menu. Zij leeft van het zoete sap van beschadigde bomen en rijp fruit, maar ook haar larfjes produceren een zoete vloeistof en dat wordt maar wat graag door hun moeder gedronken.

Haar eerstgeboren dochters zijn werksters die de verzorgende en bouwtaken van hun moeder overnemen. De Hoornaar koningin krijgt dan alle tijd om haar vele eitjes te gaan leggen in het dan snel groter wordende nest. Eitjes waaruit nog meer werksters geboren worden en pas later onbevuchte eitjes, die mannetjes voortbrengen. Enkele larven, die speciaal voedsel krijgen, groeien uit tot jonge koninginnen. Dat zijn de dochters, die volgend jaar hun eigen volkje mogen gaan stichten. Alleen zij immers, zullen de winter overleven.

Een hoornaarvolk kan behoorlijk uitgroeien wanneer de omstandigheden gunstig zijn. Aantallen van enkele honderden beestjes zijn daarbij denkbaar in een nest met een doorsnede van wel 40-50 cm. Dat is dan ook de reden, waarom ik het prille nestje onder ons afdak naast de stal verwijderd heb. Ik was erg vereerd met het bezoek van deze mooie Hoornaar, maar de plek van de door haar gekozen huisvesting zou problemen hebben opgeleverd.

Voordat haar eerste larfjes uit hun ei zijn gekomen, is het nestje verwijderd, zodat ze nog genoeg tijd en energie over had om elders in de tuin haar werk voort te zetten. Of dat gelukt is weet ik niet zeker. Weliswaar is er verderop in de klimop een hoornaarnest gebouwd, maar ja, of dat háár nest is heb ik natuurlijk niet kunnen achterhalen...

Leeg Hoornaarnest in een vogelkast in ons VTN lokaal.

De volière in de Blasiushof en de VTN

door Heerko Damsma en Jurgen Mingels

Onze vereniging heeft behalve met de natuur rondom ons dorp ook te maken met een stukje natuur in het dorp, namelijk de volière binnen het Blasiushöfke. Over het hoe en wat leest u hieronder.

Toen de bouw van Blasiushof werd afgerond en officieel geopend op 5 februari 1972 leek het de VTN een goed idee om op de binnenplaats van het Hofje een volière te plaatsen met een aantal banken als een ontmoetingsplek voor de bewoners.

De VTN-leden Pieke Hornesch, Bennie Essers en Sjeng Schillings hebben resp. het ijzeren framework en het dak gemaakt en Jacques van Geleen het metselwerk. Andere VTN-leden hebben hand en span diensten verleend. Het resultaat mocht er zijn: een bijzonder mooie volière die nu al meer dan 40 jaar een bijdrage heeft geleverd aan het welzijn van onze bejaarden in de Blasiushof.

Er is toen met de VTN overeengekomen dat het materiaal voor de bouw en het in de toekomst benodigde voer, zand en onderhoudsmaterialen voor de vogels en volière bekostigd zou worden door gemeente. Deze afspraken zijn na de herindeling in 1982 door de gemeente Margraten en in 2011 door de gemeente Eijsden-Margraten overgenomen.

Benny Essers, Sjeng Schijns en Harry Moonen hebben voor deze volière de eerste vogels geschonken en daarna was er de officiële opening van de volière.

De verzorging en het onderhoud van de volière moest wel door vrijwilligers uitgevoerd worden en dat is dan ook meestal gedaan door een bewoner van Blasiushof die tevens VTN lid was.

Verzorgers waren onder meer Jan Janssen (Jan van de Kessel), Piet Mos, Piet Schreurs, Jef Vliegen, Mathieu Spronck, en mogelijk nog een aantal. De laatste jaren heeft Theo Hogenboom de vogels verzorgd. Op dit moment is de verzorger geen bewoner van het hofje, maar heeft de VTN Alain Vermeulen bereid gevonden deze taak op zich te nemen. Alain is een vogelliefhebber, die naast zijn vogels thuis ook graag de vogels van de Blasiushof verzorgt. Er worden verschillende soorten vogels zoals kanaries, zebra's en parkieten gehouden. De vogels worden goed verzorgd en voelen zich hier zo goed thuis, dat ze regelmatig jongen groot brengen. Daardoor moeten er

elke paar jaar vogels uit de volière worden gehaald (en weggegeven) om de populatie niet te groot te laten worden.

In 2014 was de volière aan een opknapbeurt toe en John Schillings (zoon van Sjeng Schillings) en Jo Decker hebben deze toen grondig gerenoveerd. Heren, namens de bewoners dank voor jullie inzet.

De volière is een mooie en levendige blikvanger voor zowel de bewoners als hun bezoek. Er komen ook regelmatig schoolkinderen, bijvoorbeeld van de buitenschoolse opvang, kijken. We hopen dat de bewoners van de Blasiushof en andere geïnteresseerden nog lang van de opgeknapte volière kunnen genieten.

Jurgen Mingels

De opgeknapte volière.

De ree

door Huub Hodzelmans

Tijdens een wandeling op dinsdag 29 juli 2014 zag ik een moederree met 2 jonge kalveren op ongeveer 200 m afstand in het veld 'weghuppelen'. Eerder al zag ik aan de noordzijde van het Reinsbergervoetpad maar liefst 9 reeën in westelijke richting wegrennen. Ze kunnen toen zijn opgejaagd door het luide praten in onze groep. De ree kan dan sprongen maken van 2 m hoog en maar liefst 7 m ver. Het ziet er zeer elegant uit, maar het dier in kwestie kan zich zeer gestrest voelen. Deze waarnemingen waren voor mij reden om eens aandacht te schenken aan de ree.

De Ree

De ree (*Capreolus capreolus*) is een kleine, algemeen voorkomende hertensoort, die verspreid is van de Middellandse Zee tot in Zuid-Scandinavië en tot in Azië. In Nederland kwam de ree omstreeks 1875 nauwelijks tot niet voor. Vanuit Duitsland kwamen ze ons land binnen. Nu zijn het er naar schatting ca. 67.000. In Nederland komt de ree niet voor op de Waddeneilanden, met uitzondering van Ameland en Terschelling. Het dier heeft een voorkeur voor open bossen, spaarzaam beboste valleien en lage hellingen. Het houdt zich op in praktisch elk gebied met enige beschutting.

De zomervacht is kort en helder roodbruin, 's winters is ze lang en bros met een warme grijze kleur. Het volwassen dier heeft geen vlekken, wel is een witte tot gelige rompvlek vooral bij vrouwtjes goed zichtbaar. Bij mannetjes is deze vlek 's zomers vrij onduidelijk. Ze hebben een zwarte neus en witte kin, hun staart is 2-4 centimeter lang, de oren zijn groot en zijn bedekt met lange haren. De reebok heeft een gewei met meestal twee of drie punten, vijf of meer is een uitzondering. Hij verliest het gewei tussen oktober en januari. Het gewei groeit in de winter en wordt tot ca. 25 cm lang. De basthuid wordt afgeschuurd tussen maart en juni. Als de bok ca. twee jaar oud is, vertoont het gewei nog geen vertakkingen en noemt men hem een spitser. Het aantal vertakkingen is geen indicatie voor de leeftijd, maar het is erfelijk bepaald en mede afhankelijk van de conditie.

1. Reebok op het Gruisveld

Een reebok weegt tot 32 kg terwijl het vrouwtje 21 kg kan halen. De reebok is zelden langer dan 1,20 m, de hoogte varieert van 60-90 centimeter, waarbij de bok over het algemeen groter is dan de geit.

Ze hebben een goed gehoor, gezichtsvermogen en reuk. Bij alarm blaffen ze, wat lijkt op het blaffen van een hond. De natuurlijke vijanden (*predatoren*) van de ree zijn de niet inheemse wolf, jakhals en lynx. Voor jonge dieren zijn dat o.a. de vos, het wild zwijn, de wilde kat en de (uitheemse) arend. In Nederland is dus alleen de vos een natuurlijke vijand en in gebieden waar deze voorkomt ook het wild zwijn.

Reeën kunnen goed zwemmen.

Voortplanting

Als enige evenhoevige kent de ree een verlengde draagtijd. Reeën paren aan het einde van de zomer, meest in augustus, maar pas eind december, na een verlengde draagtijd van 150 dagen, komt het embryo tot ontwikkeling. Hierna duurt het nog zo'n 144 dagen voordat het kalf wordt geboren, eind mei, begin juni. Geiten, die in de zomer niet drachtig waren, worden in

oktober een tweede keer brontig. Deze dieren ondervinden geen verlengde draagtijd en hun kalveren worden rond dezelfde tijd geworpen als bij die van dieren, die in de zomer drachtig raakten. Meestal krijgen ze een tweeling, soms een drieling en ook eenlingen komen voor. Het kalf weegt bij de geboorte 1,3 tot 2,3 kg en heeft een bruinig zwarte vacht met rijen witte vlekken over de rug en de flanken (schutkleur). Die verdwijnen in de zomer en zijn in oktober geheel verdwenen. De kalveren worden tot 6-10 maal per dag gezoogd gedurende 5-6 weken. De overige tijd zijn de kalfjes alleen. Ze blijven dan stil op hun plekje liggen, beschermd door hun schutkleur.

Na enige tijd voegen geit en kalf zich weer bij de bok en vormen zo een familie tot het einde van de winter. Dan worden de jonge dieren weggejaagd.

Bijzonder is, dat de mannetjes in de brontstijd en voor de paring een stuk grond rondom een bosje of boom kaal maakt door jonge boompjes te vernielen en de grond open te schrapen. De grond wordt soms met de klieren die op zijn voorhoofd zitten gemarkeerd. Dan jaagt de bok de geit uren in het rond waardoor hun hoefafdrukken een kring of acht vormen.

Eten

De ree knabbelt aan takken van allerlei struiken en bomen, eet knoppen, eikels, gras, paddenstoelen, bessen en landbouwgewassen (foto 2). Daarbij is de ree vrij selectief en eet enkel de meest voedzame delen van een plant. Hij eet vooral in de schemering, de beste tijd om een ree waar te nemen. In de herfst en winter is hij vooral 's nachts actief. Voor het overige deel van de dag zoekt hij een rustig en veilig onderkomen in dichte dekking.

Territorium

Beide geslachten hebben een eigen territorium. Het territorium van een bok heeft vaak overlaps met die van een of meerdere geiten. Geiten verdedigen hun territorium niet, waardoor de grenzen tussen verschillende territoria vaag zijn. Eenjarige reeën leven meestal ook in groepjes, eenjarige geiten leven meestal in groepjes van twee, eenjarige bokken in groepjes van twee tot vier, soms met oudere bokken zonder een eigen territorium. Een groep reeën noemt men een sprong. 's Winters zijn reeën minder territoriaal,

2. *Reegeit, etend aan een struik.*

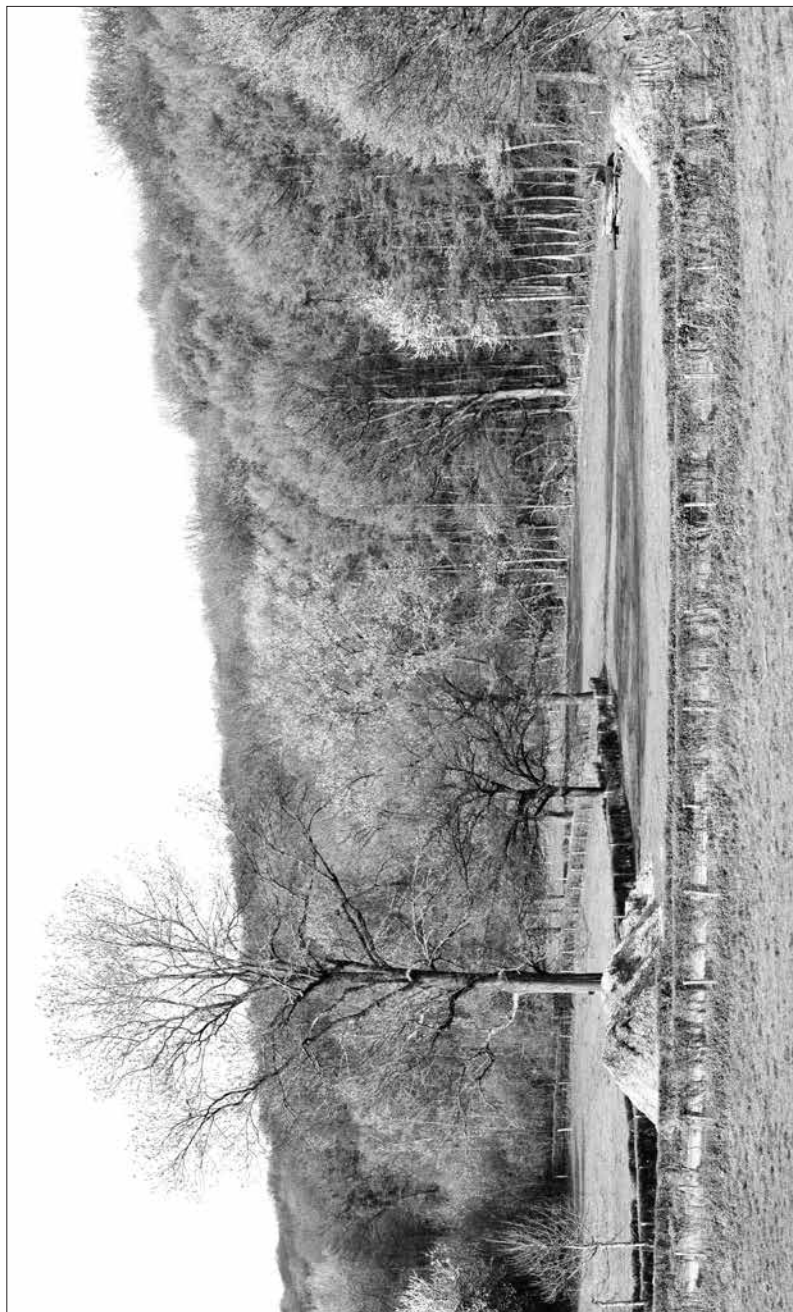
mogelijk om energie te besparen. Ze kunnen zich dan zelfs samenvoegen in kudden van tot wel dertig dieren, met een duidelijke hiërarchie tussen de bokken.

Een ree wordt maximaal 20 jaar oud, maar de meeste dieren worden in het wild slechts 7-8 jaar. Vrouwtjes worden gemiddeld iets ouder dan mannetjes.

Literatuur:

- Maurice Burton, *Elseviers zoogdierengids*, 1976
- Wikipedia: *De ree*, versie dd 2014-07-14

Natuurfoto winter

't Keerebösj bij 'De veer Linne'.

Anton Steevens

Opmerkelijke waarnemingen

Goudhaantje is de weg kwijt.

Patrick Mourmans ziet op 16 oktober het kleinste vogeltje van Nederland in zijn garage Autoservice Keer. Het diertje kon de weg naar buiten niet vinden, vloog tegen een raam en viel op de grond. Patrick kon hem/haar toen oppakken en naar buiten brengen. Hij zette het goudhaantje op de container. Het diertje vloog even later weer weg. We hopen maar dat hij/zij voldoende hersteld is. Zo'n diertje, dat al bijna 50 jaar op het logo van onze vereniging staat, gunnen we natuurlijk het allerbeste!

Patrick Moermans

Waarnemingen in het vierde kwartaal van 2014

door Jo Decker en Heerko Damsma

We hadden een warm en vochtig najaar. Er waren in oktober nog een aantal warme dagen van boven de 20°C. Er viel zo nu en dan wat regen. Ook november en december waren relatief warm met regelmatig lichte regen. De eerste november staat te boek als de warmste sinds 1906.

De bron van de Fontein staat weer droog. Het heeft de afgelopen jaren niet zo veel geregend dat de grondwaterstand hoog genoeg werd om de bron te voeden.

Spectaculair waren de vele kraanvogels – duizenden – die vooral op 9 november over Zuid-Limburg naar het zuiden trokken om in Zuid-Frankrijk, Spanje en verder te overwinteren.

Het zachte najaar betekent ook dat het voeren van vogels bij huis minder vogels aantrekt. De vogels vinden nog genoeg voedsel op grotere afstand van onze huizen, waar de kans om door een kat gegrepen te worden toch een risico is. Dat merkte Theo Hogenboom op. In plaats van de vele vogels zat hij regelmatig naar een kat te kijken.

Het zachte voorjaar is ook te merken aan de planten: sommige bladverliezende struiken als Meidoorn en Hazelaar hadden in december nog groene bladeren, een Zwarte toorts bloeide nog op de Wolfskop, evenals de Brem. Op 13 december vloog er nog een Atalanta. De vlinder kon zo lang de zon scheen nog vliegen. Wanneer er een schaduw over de vlinder viel, ging hij meteen stil zitten.

1. Reeën op 't Gruisveld.

Waarnemingen in en rond ons dorp vierde kwartaal 2014

datum	soort	aantal	plaats	waarnemer	opmerkingen
1-10	parasolzwam	2	Fommestraat	Jo Decker	met een hoed van 25 cm doorsnede
2-10	buizerd	6	Pastoor Frissenstraat	Daisy Becker	
2-10	wild zwijn	1	Wowskop	Harry Moonen	big gered uit een ingegraven drinkbak
4-10	groene kikker	enkele	de Fontein	Eddie George	
4-10	ree	2	de Fontein	Eddie George	2 jonge reeën in het grasland
4-10	bruine kikker	1	de Fontein	Frans Mingels	
4-10	ree	2	de Fontein	Jo Decker	ook bruine kikkers
4-10	gehakelde aurelia	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	verder 1 dagpauwoog
4-10	grote bonte specht	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	(foto 2)
9-10	das	2	't Gruusselt	Gitte Hoefman	rende over de akkers naar een maisveld
10-10	atalanta	5	voetpad Schiepersberg	Frans Mingels	
12-10	atalanta	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	ook 1 op 13 -; 2 op 14 - en 1 op 15 okt.
15-10	agaatvlinder	1	Ireneplein	Jan Moonen	zat dood in spinnerag onderaan een boomstam; verder 1 dagpauwoog
16-10	goudhaantje	1	Kerkstraat 38 A	Patrick Moermans	zie Opmerkelijke Waarneming (foto)
19-10	dagpauwoog	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	
20-10	parasolzwam	div	Kapelweg/ Wangraaf	Jo Decker	verder gewone krulzoom, gladstelige heksenboleet, russula, zadelzwam
27-10	ree	2	't Gruusselt	Gitte Hoefman	op de weg naar het bos N van 'De Hel' (foto 1)
27-10	winterkoning	1	Dorrenweg	Gitte Hoefman	(foto 3)
27-10	atalanta	2	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	ook 1 dagpauwoog en vier soorten paddenstoelen (o.a. geweizwammetje en grijze houtzwam) op de stronk van de papierberk (foto 4)

27-10	witte zwanen	16	Pastoor Frissenstraat	Daisy Becker	overvliegend
28-10	vermiljoenhoutzwam	6	Dorpsstraat	Heerko Damsma	(foto) zie bij artikel De Lijsterbes deel 2
29-10	inktzwam	30	Raadhuisplein	Jo Decker	staan in het perk naast Boules-terrein
29-10	boomkruiper	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	op de stam van de esdoorn (foto 5)
30-10	eekhoorn	1	Kapelweg	Jo Decker	
30-10	oehoe	1	Julianagroeven	Bert Van den Hof	roep, 16.20 uur
31-10	dagpauwoog	1	Limburgerstraat	Jan Moonen	op herfstaster
1-11	brem	struik	Wowskop	Jean Keulen	staat weer in bloei
1-11	zwarte toorts	1	Wowskop	Jean Keulen	staat al in bloei
2-11	atalanta	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	ook 1 dagpauwoog
3-11	grote zilverreiger	ca 10	Kerkstraat	Conny Deckers	vlogen van oost naar west
8-11	sperwer	1	Dorpsstraat	Heerko Damsma	de sperwer had een merel geslagen die bij een ontsnappingspoging tegen het raam was gevlogen
9-11	atalanta	1	W. Alexanderstraat	Jan Moonen	strak zuidwaards vliegend: trek!
9-11	kraanvogel	1000den	Dorp	diversen	naar zuiden (schatting JM via foto's: ca. 3000 stuks) (foto 6)
9-11	zwarte specht	1	Blasiushof	Theo Hogenboom	
12-11	wielewaal	3	Zwarteweg	John Schillings	
17-11	groene specht	1	Onderaan Krekelberg	Gitte Hoefman	
18-11	grote zilverreiger	7	Bronckweg	Jean Creuwels	
18-11	houtsnip	1	Mosterdberg	Jean Creuwels	
18-11	zwarte specht	1	Kleinberg	Jean Creuwels	
7-12	vink	enkele	Blasiushof	Theo Hogenboom	
7-12	roodborst	enkele	Blasiushof	Theo Hogenboom	
12-12	kneu	enkele	Blasiushof	Frans Mingels	
12-12	grote bonte specht	1	Blasiushof	Theo Hogenboom	

Gitte Hoefman

3. Winterkoning.

Jan Moonen

5. Boomkruiper met prooi: hooiwagen.

Jan Moonen

2. Grote bonte specht.

Jan Moonen

4. Geweizwam en Grijze houtzwam.

13-12	atalanta	1	Reinsberg	Heerko Damsma	zat op een zonnige plek
13-12	eekhoorn	1	Meusenhof	Lambert Weerts	spiegelde zichzelf in raam
14-12	hazelaar en meidoorn	1	Trichterweg	Heerko Damsma	hebben nog groene bladeren
20-12	eekhoorn	1	Dorpsstraat	Heerko Damsma	
20-12	eekhoorn	1	Blasiushof	Theo Hogenboom	kwam meteen op het nieuwe voer af
20-12	grote zilverreiger	1	Bronckweg	Jan Moonen	op een wei aan het begin van de helling
22-12	kokmeeuw	< 100	Raadhuisplein	Jean Keulen	
28-12	boomklever	enkele	Blasiushof	Theo Hogenboom	
28-12	groenvink	enkele	Blasiushof	Theo Hogenboom	
28-12	koolmees	enkele	Blasiushof	Theo Hogenboom	
28-12	vink	enkele	Blasiushof	Theo Hogenboom	
31-12	ochhoe	1	Blasiushof	Frans Mingels	vloog over
31-12	ree	1	Kleinberg	Gitte Hoefman	bok

6. Een klein stukje van de schier eindeloze stroom overvliegende Kraanvolgels.

ACTIVITEITEN – KALENDER tot juli 2015

door Jurgen Mingels

MAART:

- 07 zaterdag 1^e zaterdag, vertrek 09.00 uur
- 14 zaterdag natuurjeugdclub oriëntatiewandeling
- 21 zaterdag **GROTE OPSCHOONACTIE 9.00 uur**
- 28 zaterdag natuurjeugdclub insectenhotel inrichten

APRIL:

- 04 zaterdag 1^e zaterdag, vertrek 09.00 uur
- 10 vrijdag jaarvergadering 20.00 uur**
- 11 zaterdag natuurjeugdclub voorjaarswandeling
- 11 zaterdag kerkdienst VTN (overleden) leden 19.00 uur
- 25 zaterdag natuurjeugdclub vogels luisteren

MEI:

- 02 zaterdag 1^e zaterdag, vertrek 09.00 uur
- 09 zaterdag natuurjeugdclub moederdagboekje maken
- 23 zaterdag natuurjeugdclub fotograferen

JUNI:

- 06 zaterdag 1^e zaterdag, vertrek 09.00 uur Orenberg
- 06 zaterdag natuurjeugdclub meewerken in de natuur
- 20 zaterdag natuurjeugdclub insecten vangen

JULI:

- 04 zaterdag natuurjeugdclub waterpracticum (hulp ouders)

Toelichting:

1ste Zaterdag van de maand werken in de natuur van 9.00 tot +/- 12.00 uur. Samenkomst Raadhuisplein om 9.00 uur. Voor een kop koffie en een broodje wordt gezorgd, door de verzorgingsgroep.
Info Jurgen Mingels 043-4072700.

Natuurjeugdclub:

Activiteiten zijn altijd in ons verenigingslokaal (Keerhoes) of starten daar om 10.00 uur. Bij activiteiten buiten ons dorp vragen we enkele ouders of vrijwilligers om mee te rijden. Let ook op aankondigingen in *Oonder Os*.

Bij buitenactiviteiten steeds stevige schoenen aantrekken.

De natuurjeugdclub is voor kinderen vanaf 7 jaar. Voor meer informatie kunt u terecht bij Heerko Damsma, tel. 043-4072579.

Data **lezingen** en **excursies** over o.a. kalkgraslandgebieden, vogels, libellen en paddenstoelen worden in *Oonder Os* vermeld.

Wandelen:

Éénmaal in de veertien dagen op een dinsdag is er om 14.00 uur een gemoedelijke seniorenwandeling vanaf de kerk; precieze aankondigingen staan in *Oonder Os*. De duur is ongeveer 2 uur, inclusief een koffiepauze. Voor alle wandelingen geldt dat iedereen op eigen risico meeloopt. De VTN kan nergens voor aansprakelijk worden gesteld. Inlichtingen bij Jo Decker tel: 043-4071447.

Voor meer informatie over de activiteitenkalender, over lezingen en excursies, of over de VTN in het algemeen, www.vtncadierenkeer.nl of bel Jurgen Mingels 043 – 4072700

Foto's Jurgen Mingels

*10 september 2014.
Christian Vaessen heeft weer vakkundig een wegkruis gerestaureerd en samen met Jurgen Mingels teruggeplaatst bij het hertenkamp bij Huize Sint Jozef.*

15 augustus, Maria Tenhemelopneming. Onder toezien oog van de Blasius broederschap heeft pastoor Wiel Eggen sma het gestolen en teruggevonden Fatima beeld opnieuw gezegend.

John Schillings is het door vandalen in brand gestoken bijen-hotel aan het restaureren.

14 november, Heerko Damsma aan het werk tijdens de nationale natuurwerkdag op de Wolfskop.

*Met trots laten Fieny Beckers, Mary Sliepen, Ans Hondelink, Assie Loyson, Jeanny Meijs, Miets Coumans, Maria Lemlijn en Jo Decker hun zelfgemaakte kerststukjes zien.
Ze waren weer prachtig. Chapeau!*

Harrie Moonen heeft in 2014 een kerstboom geschonken aan de Keerder gemeenschap. De kerstboom is gezaagd, getransporteerd en opgezet voor het Keerhoes door Jurgen Mingels, Eugene Ubaghs, Jo Decker en John Schillings. Harrie bedankt.

*Jo Decker, Jurgen Mingels en John Schillings hebben op 5 januari 2015 de toekomstige Keerder kerstboom geplant: een Nordmann Zilverspar (*Abies nordmanniana*). We hopen dat we nog vele jaren plezier aan deze boom beleven.*

Werkgroepen achter de contactpersoon is het telefoonnummer vermeld

1ste zaterdag:

Jurgen Mingels (043-4072700), Heerko Damsma, Frans Mingels, Jean Keulen, André Meijs, Roel Baars, Gemma Beersma, Maricia van der Gaag, Matthieu Bal, Jo Decker, John Schillings, Eddy George, Eugene Ubaghs, Roel Ubaghs (transport).

Jeugdgroep:

Heerko Damsma (043-4072579), Frans Mingels, Sies Willems, Maricia van der Gaag, Matthieu Bal, Nelly Oostenbach.

Nestkastjes en vogels:

Martin Butink (043-4070336), Jean Keulen, Frans Mingels, Jurgen Mingels, Heerko Damsma, André Meijs, Crit Nicolaes, Sjiel Spronck, Lambert van Sebillen, Wiel Neederlants, Ans Hondelink, Ruud Schijns, Guido Spronck, Guus Devue, Gitte Hoefman.

Kalkgraslanden en flora:

Heerko Damsma (043-4072579), Mientje Aendekerk-Giesen, Jean Keulen, Guido Verschoor, Linda Wortel, Huub Hodzelmans, Ans Hondelink, Mark Engels, Willy Heyenrath.

Meidoornheggen:

Jurgen Mingels (043-4072700), Jo Decker, Frans Mingels, Sjiel Spronck, Jean Keulen, Jacky Vaessen, Huub Lemmens, Tom Kessels, Eddy George, John Schillings, André Meijs, Heerko Damsma.

Amfibieën, reptielen en waterdieren:

Raymond Tilmans (043-4073099), Jurgen Mingels (043-4072700), Jean Keulen, Huub Hodzelmans.

Verzorgingsgroep:

Maria Lemlijn-Vaassens (043-4071366), Annie Purnot-Roebroeks, Jeannie Meijs-Schreurs.

Wandelingen en lezingen:

Jo Decker (043-4071447), Frans Mingels.

Wegkruisen en kapellen:

Jo Decker (043-4071447), Jo Purnot (043-4071385), Wino Mingels, Jef Beijers, Charles Rouschop, John Schillings, Jürgen Mingels.

't Wiet Klieëf:

Heerko Damsma (043-4072579), Jurgen Mingels (043-4071500), Jean Keulen, Jan Moonen, Nicole Weijers-ten Haaf, Rini Ackermans, Annie en John Heijns (bezorging).

Orchideeëntuin: Willy Heyenrath (043-4581711).

Imker: Pierre Vandewall (043-3648975).

Webmaster: Matthieu Bal (043-3633359).

Wat is typisch Limburgs?
Natuurlijk:
Onze Hoogstamboomgaarden!

C.R.

Tekening:
Jean Keulen

Sponsoren

NOTARIAAT VERSTEEG GIESBERS & STEEGMANS

Vrijthof 19
6 Postbus 67
6200 AB Maastricht
211 LD Maastricht
Telefoon: 043 – 329 81 00
E-mail: notariaat@vrijthofnotarissen.nl

v.o.f **Eetcafe**
" **Op 't Jndsje** "

Etiënne Ubaghs
Schildersbedrijf

Café
Old Inn

Nuijts-Consten
assurantiën & vastgoed

Bèr Huynen
LAND- EN TUINMACHINES

Aan de Fremme 58 - 6269 BE MARGRATEN
TEL. 043-458 43 80 FAX 043-458 43 81

Vaessen
Constructiebedrijf

Mgr Willigersstraat 2,
6247AZ Gronsvelt
043-4081400

Rabobank
Centraal Zuid-Limburg

Voor vers
brood en gebak,
Bart van de Weerd
tel. 06-224427583

John Chermin
Slijpen en onderhoud
van tuingereedschap
Pastoor Kikkenweg 14
Cadier en Keer
043-4071640

Tuin & Dier Heuvelland vof
Heerderweg 4
6267 NH Cadier en Keer
Tel 043-2200175
Fax 043-4073249
info@tuinendierheuvelland.nl

Metaal Atelier G Spronck
Limburgerstraat 109
6267 CC Cadier en Keer
Tel 06-27867687
Fax 043-4072841
Email Gielspronck@home.nl

Maessen Plastics B.V.
Karveelweg 26
6222 NH Maastricht
Tel 043-3213017
Email info@maessenplastics.nl

